FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM (första avdelningen)
den 2 juli 2003 *

I mål T-99/98,

Hameico Stuttgart GmbH, tidigare A & B Fruchthandel GmbH, Stuttgart (Tyskland),

Amhof Frucht GmbH, Schwabhausen (Tyskland),

Hameico Dortmund GmbH, tidigare Dessau-Bremer Frucht GmbH, Dortmund (Tyskland),

Hameico Fruchthandelsgesellschaft mbH, tidigare Bremen-Rostocker-Frucht GmbH, Rostock (Tyskland),

Leipzig-Bremer Frucht GmbH, Leipzig (Tyskland),

företrädda av advokaten G. Schohe, med delgivningsadress i Luxemburg,

sökande,

* Rättegångsspråk: tyska.

mot

Europeiska unionens råd, företrätt av J.-P. Hix och A. Tanca, båda i egenskap av ombud,

och

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av K.-D. Borchardt, i egenskap av ombud, biträdd av A. von Bogdandy, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande,

med stöd av

Konungariket Spanien, företrätt av R. Silva de Lapuerta, i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

intervenient,

angående en talan om skadestånd för den skada som tillämpningen av rådets förordning (EEG) nr 404/93 av den 13 februari 1993 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer (EGT L 47, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 48, s. 129) och kommissionens förordning (EEG) nr 1442/93 av den 10 juni 1993 om tillämpningsföreskrifter för ordningen för import av bananer till gemenskapen (EGT L 142, s. 6; svensk specialutgåva, område 3, volym 50, s. 6) har orsakat sökandena,

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (första avdelningen)

sammansatt av ordföranden B. Vesterdorf samt domarna N.J. Forwood och H. Legal,

justitiesekreterare: byrådirektören J. Plingers,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter förhandlingen den 20 februari 2002,

följande

Dom

Bakgrund till tvisten och tillämpliga bestämmelser

1 Förevarande tvist är en i raden av ett antal tvister mellan Förbundsrepubliken Tyskland och ett antal företag tillhörande Atlantagruppen, å ena sidan, och rådet

och kommissionen, å andra sidan. Tvisten har sitt ursprung i ikraftträdandet av rådets förordning (EEG) nr 404/93 av den 13 februari 1993 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer (EGT L 47, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 48, s. 129).

2 Dessa tvister har gett upphov till ett antal domar, bland annat domstolens dom av den 5 oktober 1994 i mål C-280/93, Tyskland mot rådet (REG 1994, s. I-4973; svensk specialutgåva, volym 16, s. I-171), av den 9 november 1995 i mål C-466/93, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl. (II) (REG 1995, s. I-3799), och av den 26 november 1996 i mål C-68/95, T. Port (REG 1996, s. I-6065) samt förstainstansrättens dom av den 11 december 1996 i mål T-521/93, Atlanta m.fl. mot EG (REG 1996, s. II-1707) (nedan kallad förstainstansrättens dom i målet Atlanta) och, efter överklagande, domstolens dom av den 14 oktober 1999 i mål C-104/97 P, Atlanta mot Europeiska gemenskapen (REG 1999, s. I-6983) (nedan kallad domstolens dom i målet Atlanta).

3 I dessa domar redogör domstolen respektive förstainstansrätten för den huvudsakliga bakgrunden till förevarande tvist och de väsentliga tillämpliga bestämmelserna. Detta gäller särskilt för förstainstansrättens dom i målet Atlanta till vilken förstainstansrätten följaktligen hänvisar.

4 Förstainstansrätten erinrar om att en gemensam ordning för import av bananer infördes genom förordning nr 404/93. Denna ordning ersatte olika nationella ordningar. För att säkerställa en tillfredsställande avsättning för bananer som har skördats inom gemenskapen och för bananer med ursprung i staterna i Afrika, Västindien och Stilla havet (AVS) och andra tredje länder öppnas, genom artikel 18.1 i förordningen, en årlig tullkvot för import av "bananer från tredje land" och av "icke traditionella AVS-bananer". I artikel 19.1 föreskrivs att tullkvoten skall öppnas med följande procentsatser: 66,5% till de aktörer som har avyttrat bananer från tredje land och/eller icke traditionella AVS-bananer (aktörer i kategori A), 30% till de aktörer som har avyttrat gemenskapsbananer och/eller traditionella AVS-bananer (aktörer i kategori B) och 3,5% till de aktörer etablerade i gemenskapen som sedan 1992 har börjat avyttra andra bananer än gemenskapsbananer och/eller traditionella AVS-bananer (aktörer i kategori C).

Varje aktör i kategori A erhåller importlicenser som grundar sig på de genomsnittliga kvantiteter bananer som denne har sålt under de tre senaste åren och för vilka uppgifter finns tillgängliga. Åren 1989—1991 tjänade som första referensperiod och lades till grund för tilldelningen av importlicenser för andra hälften av år 1993.

5 Kommissionen har getts befogenhet att besluta om kompletterande kriterier. Enligt femtonde skälet i förordning nr 404/93 skall kommissionen vägledas av principen om att licenser skall utfärdas till personer som har påtagit sig den affärsmässiga risken att avyttra bananer och av det nödvändiga i att inte störa de normala handelsförbindelserna mellan personer som befinner sig i olika led av handelskedjan. Kompletterande kriterier har införts genom kommissionens förordning (EEG) nr 1442/93 av den 10 juni 1993 om tillämpningsföreskrifter för ordningen för import av bananer till gemenskapen (EGT L 142, s. 6; svensk specialutgåva, område 3, volym 50, s. 6), vilken upphävdes genom kommissionens förordning (EG) nr 2362/98 av den 28 oktober 1998 om tillämpningsföreskrifter till rådets förordning nr 404/93 rörande ordningen för import av bananer till gemenskapen (EGT L 293, s. 32). I enlighet med dessa kriterier skall ekonomiska aktörer anses tillhöra kategori A om de var etablerade i gemenskapen och under referensperioden bedrev en eller flera av följande verksamheter: Köp av gröna bananer från producenter i tredje land och/eller AVS-staterna eller, i förekommande fall, produktion, transport och försäljning av sådana produkter i gemenskapen, leverans av gröna bananer till gemenskapen eller, i egenskap av ägare, mogning av gröna bananer samt saluföring av dessa i gemenskapen.

6 I tjugoandra skälet i förordning nr 404/93 föreskrivs följande:

"När den gemensamma organisationen av marknaden ersätter de olika nationella organisationerna i samband med att denna förordning träder i kraft kan det uppstå en störning på den inre marknaden. Kommissionen bör därför ges möjlighet att från och med den 1 juli 1993 vidta sådana övergångsåtgärder som är nödvändiga för att övervinna svårigheterna med att införa den nya ordningen."

7 I artikel 30 i förordning nr 404/93 föreskrivs följande:

"Om det efter juli 1993 krävs särskilda åtgärder för att underlätta övergången från den ordning som gällde innan denna förordning trädde i kraft till den som fastställs genom denna förordning, särskilt för att komma tillrätta med svårigheter av en känslig natur, skall kommissionen ... besluta om de övergångsåtgärder som den bedömer vara nödvändiga."

Bakgrund och förfarande

8 Sökandeföretagen, vilka tillhör Atlantagruppen, ägnar sig åt att importera bananer från tredje land till gemenskapen. Företagen bildades och/eller hade säte i före detta Tyska demokratiska republiken (DDR) under den första referensperioden enligt förordning nr 404/93, det vill säga under åren 1989–1991.

9 Sökandena har, genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 30 juni 1998, väckt förevarande talan om att förstainstansrätten skall fastställa att sökandena är berättigade till skadestånd för den skada som upprättandet av den gemensamma organisationen av marknaden orsakade dem.

10 Genom beslut av den 3 december 1998 fastställde förstainstansrätten (andra avdelningen) att målet skulle vilandeförklaras till dess att domstolen hade avgjort mål C-104/97 P (domstolens dom i målet Atlanta) avseende överklagandet av förstainstansrättens dom i målet Atlanta. Överklagandet hade lämnats in av företaget Atlanta AG (mellanliggande holdingbolag i Atlantagruppen) och flera andra importörer av bananer från tredje land. I sak motiverade förstainstansrätten beslutet att vilandeförklara målet med att den påstådda skadan och

grunderna som åberopats till stöd för denna i förevarande mål i allt väsentligt var identiska eller snarlika med dem som hade gjorts gällande i mål C-104/97 P. Därmed kunde domstolens dom antas få avgörande betydelse för bedömningen av rättsläget i förevarande mål och, i enlighet med detta, prejudicerande verkan.

11 Domstolen ogillade överklagandet av förstainstansrättens dom i målet Atlanta. De åberopade grunderna om åsidosättande av rätten till försvar, icke-diskrimineringsprincipen, principen om rätten att fritt utöva ekonomisk verksamhet och principen om skydd för berättigade förväntningar ansågs av domstolen inte kunna leda till bifall för talan i målet. Dessa grunder har också åberopats av sökandena i förevarande mål.

12 Efter domstolens dom hävdes vilandeförklaringen och det skriftliga förfarandet återupptogs vid förstainstansrätten (första avdelningen). En referent hade utsetts i målet under tiden som det var vilande.

13 Genom beslut av den 31 januari 2000, fattat av ordföranden vid förstainstansrättens första avdelning, tilläts Konungariket Spanien intervenera i målet till stöd för svarandenas yrkanden.

14 Såväl parterna som intervenienten uppmanades att yttra sig (i repliken, dupliken eller interventionsinlagan) över de konsekvenser som domen i målet Atlanta av domstolen eventuellt kan tänkas ha på förevarande mål.

15 Det skriftliga förfarandet avslutades den 17 augusti 2000.

16 På grundval av referentens rapport beslutade förstainstansrätten (första avdelningen) dels att inleda det muntliga förfarandet, dels att uppmana sökandena och svarandena att inkomma med vissa handlingar och/eller att besvara vissa skriftliga frågor. Parterna hörsammade förstainstansrättens uppmaning inom den utsatta tidsfristen. Parterna, med undantag för Konungariket Spanien som hade laga förfall, utvecklade sina yrkanden och svarade på förstainstansrättens frågor vid förhandlingen den 20 februari 2002.

Parternas yrkanden

17 Sökandena har yrkat att förstainstansrätten i mellandom skall

— fastställa att svarandena är skyldiga att utge skadestånd till sökandena för den skada som de åsamkats och fortfarande åsamkas genom tillämpningen av förordning nr 404/93 och, särskilt, genom tillämpningen av artiklarna 17–19 och 21.2 i denna förordning, samt genom tillämpningen av förordning nr 1442/93,

— förplikta parterna att inom en av förstainstansrätten fastställd tidsfrist uppge de skadeståndsbelopp som de har kommit överens om eller, om en överenskommelse inte kan nås, inom samma tidsfrist uppge de skadeståndsbelopp som respektive part anser skall utges, och

— fastställa att beslut om rättegångskostnaderna kommer att meddelas senare.

18 Rådet och kommissionen har, med stöd av Konungariket Spanien, yrkat att förstainstansrätten skall

— ogilla talan, och

— förplikta sökandena att ersätta rättegångskostnaderna.

Upptagande till sakprövning

Parternas argument

19 Svarandena har, dock utan att framställa en formell invändning om rättegångshinder i en separat handling i enlighet med artikel 114 i rättegångsreglerna, bestridit att talan kan tas upp till sakprövning. Svarandena har åberopat två grunder till stöd för denna ståndpunkt.

20 För det första har svarandena gjort gällande att de var förhindrade att utöva sin rätt till försvar till följd av att det saknades en redogörelse för de relevanta omständigheterna som grundas på åberopad bevisning i målet. Svarandena har hänvisat till artikel 44.1 c i rättegångsreglerna och har understrukit att en ansökan enligt rättspraxis (domstolens dom av den 28 april 1971 i mål 4/69, Lütticke mot kommissionen, REG 1971, s. 325, punkt 3) skall innehålla alla de uppgifter som krävs för att med säkerhet fastställa föremålet för tvisten och den rättsliga innebörden av de grunder som åberopats till stöd för yrkandena samt en redogörelse för de faktiska omständigheterna som gör det möjligt att avgöra huruvida villkoren för tillämpning av en gemenskapsrättslig bestämmelse är uppfyllda i det enskilda fallet. Kommissionen har dessutom åberopat sökandens

skyldighet att anföra övertygande bevisning (domstolens dom av den 15 juni 1976 i mål 74/74, CNTA mot kommissionen, REG 1976, s. 797, punkt 12 och följande punkter, svensk specialutgåva, volym 2, s. 461, förstainstansrättens dom av den 18 september 1995 i mål T-168/94, Blackspur m.fl. mot rådet och kommissionen, REG 1995, s. II-2627, punkt 38 och följande punkter, och av den 29 januari 1998 i mål T-113/96, Dubois et Fils mot rådet och kommissionen, REG 1998, s. II-125, punkt 30).

21 Ansökan i förevarande mål uppfyller enligt svarandena inte dessa krav eftersom det på grundval av denna inte är möjligt att fastställa att sökandena har lidit någon som helst skada eller konstatera ett orsakssamband mellan det olagliga handlande som institutionerna läggs till last och den påstådda skadan.

22 Kommissionen har tillagt att sökandena i ansökan nästan uteslutande hänvisar till antagandet av förordning nr 404/93. Sökandena har däremot inte förklarat på vilket sätt kommissionen själv skulle förfarit oaktsamt och orsakat en separat skada när den antog förordning nr 1442/93.

23 För det andra har kommissionen gjort gällande att talan inte kan tas upp till sakprövning på grund av rättegångsmissbruk. Nämnda missbruk består i att sökandena har underlåtit att utnyttja existerande möjligheter att lösa problemet i fråga och, i synnerhet, rätten att åberopa artikel 30 i förordning nr 404/93 för att komma till rätta med orimligt betungande effekter. Kommissionen anser att nämnda artikel är tillämplig när omständigheterna är sådana som i förevarande mål.

24 Vad avser svarandenas första grund för att talan inte skall tas upp till sakprövning, har sökandena hävdat att ansökan uppfyller de villkor som ställs i artikel 44.1 c i rättegångsreglerna.

25 Vad avser svarandenas andra grund för att talan inte skall tas upp till sakprövning, har sökandena dels gjort gällande att rätten att få en skadeståndstalan (vilken enligt fördraget utgör en självständig form av talan) upptagen till sakprövning inte kan begränsas genom en sekundärrättslig bestämmelse som artikel 30 i förordning nr 404/93, dels att det begärda skadeståndet enligt rättspraxis inte omfattas av kommissionens beslutsbefogenheter enligt artikel 30 i förordning nr 404/93.

Förstainstansrättens bedömning

26 Enligt artikel 21 i domstolens stadga, vilken skall tillämpas på förfarandet vid förstainstansrätten enligt artikel 53 första stycket i samma stadga och enligt artikel 44.1 c i förstainstansrättens rättegångsregler, skall en ansökan innehålla uppgifter om bland annat föremålet för tvisten och en sammanfattande redogörelse för grunderna för talan. För att uppfylla dessa krav skall en talan om ersättning för skada som påstås ha vållats av en gemenskapsinstitution innehålla uppgifter som gör det möjligt att identifiera det agerande som läggs institutionen till last, skälen till att sökanden anser att det finns ett orsakssamband mellan agerandet och den skada som sökanden säger sig ha lidit samt arten och omfattningen av denna skada. Ett icke närmare angivet skadeståndsyrkande saknar således nödvändig bestämdhet och skall avvisas (se domstolens dom av den 2 december 1971 i mål 5/71, Zuckerfabrik Schöppenstedt mot rådet, REG 1971, s. 975, punkt 9, svensk specialutgåva, volym 1, s. 607, och förstainstansrättens dom av den 10 juli 1990 i mål T-64/89, Automec mot kommissionen, REG 1990, s. II-367, punkt 73, och av den 8 juni 2000 i de förenade målen T-79/96, T-260/97 och T-117/98, Camar och Tico mot kommissionen och rådet, REG 2000, s. II-2193, punkt 181).

27 I förevarande fall innehåller ansökan de uppgifter som krävs för att identifiera det agerande som institutionerna läggs till last (se punkterna 43–45 i förevarande dom), naturen och arten av den påstådda skadan (se punkterna 49–55 i förevarande dom) och skälen till att sökandena anser att det finns ett orsakssamband mellan agerandet och skadan.

28 Det stämmer att ansökan inte innehåller någon uppskattning av omfattningen av skadan. Sökandena har på detta stadium endast begärt att förstainstansrätten i mellandom skall fastställa att gemenskapen har ett principiellt ansvar för skadan.

29 Det stämmer också att sökandena inte har presenterat några som helst bevis för att de personligen har lidit skada som har en direkt koppling till ikraftträdandet av den gemensamma organisationen av marknaden (se punkt 68 och följande punkter i förevarande dom).

30 Svarandenas invändningar härom, i synnerhet de som rör skadans omfattning eller bevisen för densamma, saknar emellertid relevans för bedömningen av huruvida talan skall tas upp till sakprövning. Invändningarna rör nämligen i själva verket frågan huruvida skadeståndskravet är välgrundat.

31 Samma sak gäller för kommissionens invändning att sökandena inte har visat på vilket sätt kommissionen skulle ha förfarit oaktsamt och orsakat en separat skada genom att anta förordning nr 1442/93. Sökandena har med rätta påpekat att deras talan avser importordningen inom den gemensamma organisationen av marknaden, såsom denna utformats i såväl förordning nr 404/93 som förordning nr 1442/93.

32 Den rättspraxis som kommissionen åberopat till stöd för uppfattningen att en talan inte kan tas upp till sakprövning om det saknas avgörande bevisning stöder för övrigt inte alls institutionens ståndpunkt. I domen i det ovannämnda målet CNTA mot kommissionen (punkt 17) ogillade domstolen talan med hänvisning till att sökanden i målet inte hade visat att han hade lidit den skada som han krävde att kommissionen skulle utge ersättning för. Domstolen avvisade således inte talan. På samma sätt ogillade förstainstansrätten talan i det ovannämnda målet Blackspur m.fl. mot rådet och kommissionen (punkt 50). Förstainstansrätten ansåg inte att det var nödvändigt att ta ställning till frågan huruvida talan kunde tas upp till sakprövning i detta mål "[e]ftersom det uppenbarligen inte finns något av sökandena påvisat orsakssamband mellan den åberopade skadan och gemenskapsinstitutionernas påstått felaktiga agerande". Vad avser

domen i det ovannämnda målet Dubois et Fils mot rådet och kommissionen (punkterna 30 och 31) konstaterade förstainstansrätten endast att ansökan i målet uppfyllde de minimikrav som ställs i artikel 44 i rättegångsreglerna.

33 Dessutom har ansökan uppenbarligen möjliggjort för institutionerna att förbereda sitt försvar och redogöra för synpunkter som i deras tycke har relevans för frågan huruvida talan är välgrundad.

34 Under rådande omständigheter skall de krav som ställs i artikel 44.1 c i rättegångsreglerna anses vara uppfyllda. Invändningen om rättegångshinder kan således inte bifallas på den första grunden.

35 Som andra grund har kommissionen i huvudsak gjort gällande att talan om skadestånd utgör rättegångsmissbruk varför den skall avvisas. Rättegångsmissbruk föreligger eftersom den påstådda skadan hade kunnat undvikas eller undanröjas om sökandena hade använt sig av ett annat rättsmedel som erbjuds i de tillämpliga gemenskapsbestämmelserna.

36 Kommissionen syftar på den möjlighet som erbjuds i artikel 30 i förordning nr 404/93, såsom denna tolkades av domstolen i det ovannämnda målet T. Port (punkt 43). Genom att använda sig av nämnda möjlighet hade sökandena kunnat skydda sina rättigheter på ett effektivt sätt.

37 Förstainstansrättens anser att detta resonemang i princip inte kan godtas. I artiklarna 178 och 215 i EG-fördraget (nu artikel 235 EG respektive artikel 288 EG) sägs nämligen inget om att en talan om skadestånd endast kan tas upp till sakprövning om sökanden har uttömt övriga möjligheter som erbjuds i fördraget eller författaranden i gemenskapens sekundärrätt.

38 Även om man antar att kommissionen på sökandenas begäran var skyldig att vidta åtgärder med stöd av artikel 30 i förordning nr 404/93, vilket kommissionen har gjort gällande, innebär inte sökandenas underlåtenhet att utnyttja nämnda förfarande att deras talan skall avvisas.

39 Om en sådan underlåtenhet över huvud taget skall tillmätas någon betydelse skall detta ske i samband med prövningen i sak, vid bedömningen av om kommissionen förfarit oaktsamt eller om ett orsakssamband föreligger mellan den åberopade oaktsamheten och den påstådda skadan. Om den gemensamma organisationen av marknaden, som kommissionen har anfört, i artikel 30 i förordning nr 404/93 har en mekanism som syftar till att förebygga eller avhjälpa sådan skada som det är fråga om i förevarande mål skall denna omständighet anses ha relevans vid bedömningen av om den gemensamma organisationen av marknaden strider mot sökandenas grundläggande rättigheter och, i varje fall, vid bedömningen av om den skada som dessa anser sig ha lidit har orsakats av den gemensamma organisationen av marknaden.

40 Invändningen om rättegångshinder kan således inte heller bifallas på den andra grunden.

41 Av detta följer att talan skall tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

Parternas argument

42 Sökandena har gjort gällande att gemenskapen ådragit sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar enligt artikel 215 andra stycket i fördraget.

43 Sökandena har i första hand gjort gällande att den importordning för bananer som inrättades genom den gemensamma organisationen av marknaden är olaglig.

44 Parterna i målet är eniga om att gemenskapens ansvar för olagliga rättsakter endast aktualiseras när den åsidosatta regeln har till syfte att ge enskilda rättigheter. Parterna är också eniga om att det, när institutionen förfogar över ett stort utrymme för skönsmässig bedömning vid antagandet av rättsakten, krävs att överträdelsen är tillräckligt klar, varmed avses att den skall vara uppenbar och allvarlig (domstolens dom av den 4 juli 2000 i mål C-352/98 P, Bergaderm och Goupil, REG 2000, s. I-5291, punkterna 40–43). Sökandena anser att dessa villkor är uppfyllda i förevarande fall. Svarandena och intervenienten är av motsatt åsikt.

45 Sökandena har särskilt gjort gällande att deras rätt till försvar åsidosattes genom att berörda aktörer inte gavs tillfälle att lämna synpunkter till kommissionen i samband med antagandet av förordning nr 404/93 samt att icke-diskrimineringsprincipen, principen om skydd för berättigade förväntningar och principen om rätten att fritt utöva ekonomisk verksamhet tillika åsidosattes. Sökandena har vidare anfört att gemenskapen handlade i strid med beslutet av den 27 september 1997 (European Communities — Regime for the importation, sale and distribution of bananas, WT DS27/AB/R), i vilket Världshandelsorganisationens tvistlösningsorgan (Dispute settlement body) slog fast att vissa av den gemensamma organisationen av marknadens grundläggande bestämmelser, och i synnerhet licenssystemet, stred mot bestämmelserna i Allmänna tull- och handelsavtalet 1994 och Allmänna tjänstehandelsavtalet.

46 Efter att ha uppmanats att inkomma med eventuella synpunkter på de konsekvenser som domstolens dom i målet Atlanta kan tänkas få i förevarande mål preciserade sökandena i repliken att de höll fast vid samtliga grunder som hade angivits i ansökan. De uppgav emellertid att de önskade fokusera på två frågor eftersom dessa ännu inte hade prövats i rättspraxis. Det gällde dels åsidosättandet av de grundläggande rättigheter som tillkommer ekonomiska

aktörer med säte i före detta DDR (nedan kallade aktörer i DDR) i egenskap av aktörer tillhörande en särskild grupp vilken skiljer sig från gruppen aktörer i kategori A, dels åsidosättandet av tvistlösningsorganets beslut.

47 Sökandena har som grund för talan i andra hand åberopat gemenskapens objektiva eller strikta ansvar för "betungande särbehandling" ("Sonderopfer") eller "åsidosättande av de offentliga organens skyldighet att behandla enskilda lika".

48 Svarandena och intervenienten anser inte att villkoren för sådant ansvar är uppfyllda. Rådet och Konungariket Spanien anger dessutom att denna princip inte erkänts i gemenskapsrätten.

49 Sökandena har gjort gällande två typer av skador för vilka de begär ersättning.

50 Sökandena har för det första gjort gällande att ikraftträdandet av den gemensamma organisationen av marknaden den 1 juli 1993 innebar att aktörerna i kategori A med säte i gemenskapen — till vilka Atlantagruppens dotterbolag med importlicenser hör — omedelbart gick miste om mer än 50 procent av de kvoter för import av bananer från tredje land som de hade förfogat över fram till detta datum.

51 Således kom Atlantagruppen, till vilken sökandena hör, under året efter ikraftträdandet av den gemensamma organisationen av marknaden att förlora 73,73 procent av de genomsnittliga årliga kvoter för import av bananer från tredje land som de förfogade över under referensperioden 1989–1991. Förlusten orsakades av den "spiraleffekt" som systemet med kvantitativa referenser gav upphov till under de efterföljande tilldelningsperioderna.

52 I motsats till förhoppningar som domstolen gav uttryck för i punkt 83 i domen i det ovannämnda målet Tyskland mot rådet, kunde dessa förluster inte kompenseras genom köp av gemenskapsbananer eller AVS-bananer. Detta berodde på att aktörerna i kategori B, tack vare avtal om ensamrätt vilka band producenterna till dem, hade försäljningsmonopol på marknaden för dessa bananer. Av denna anledning var det inte möjligt att integrera marknaderna. För övrigt är import av bananer från tredje land som går utöver tullkvoten underkastad en mycket hög tull (se artikel 18 i förordning nr 404/93).

53 Atlantagruppen blev därför under andra hälften av år 1993 tvungen att lägga ner 11 av de 44 företag som ingick i gruppen samt att säga upp 700 av gruppens 2 300 anställda. För att minska förlusterna och täcka fasta kostnader tvingas Atlantagruppen köpa outnyttjade importlicenser från aktörer i kategori B. Priset ligger på 4–6 USD för en banankartong på 18,6 kilo.

54 Den andra typen av skada är kopplad till den omständigheten att den första referensperioden för sökandenas del inte baserades på perioden mellan den 1 januari 1989 och den 31 december 1991 i enlighet med förordning nr 404/93, utan på perioden mellan den 3 oktober 1990 (den dag då Tyskland enades och det område som var beläget i DDR kom att ingå i gemenskapen) och den 31 december 1991, vilket berodde på att sökandeföretagen hade säte i DDR.

55 Sökandena har till ansökan bifogat sammanställningar över de referenskvantiteter som de lyckades etablera under denna period. Sammanställningarna bygger på uppgifter som Atlantagruppen lämnade till Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft den 21 juni 1993. Det saknas uppgifter om referenskvantiteter för åren 1989 och 1990 eftersom referensperioden för aktörer i DDR, enligt sökandena, började löpa först den 3 oktober 1990.

56 Vad gäller rådets och kommissionens kritik mot att sökandena helt underlåtit att uppskatta och precisera den påstådda skadan, har sökandena till sitt försvar anfört att de på detta stadium endast yrkar att förstainstansrätten i mellandom skall fastställa att gemenskapen har ett principiellt skadeståndsansvar. Endast om förstainstansrätten slår fast att ett sådant ansvar föreligger blir det aktuellt för parterna att gemensamt försöka fastställa storleken på skadeståndet. Förstainstansrätten behöver endast ta ställning till frågorna om skadans omfattning och orsakssambandet om parterna inte kan enas. Sökandena har till stöd för detta tillvägagångssätt, vilket har sin grund i processekonomiska hänsyn, hänvisat till domstolens dom av den 28 mars 1979 i mål 90/78, Granaria mot rådet och kommissionen (REG 1979, s. 1081, punkt 6) och av den 19 maj 1992 i de förenade målen C-104/89 och C-37/90, Mulder m.fl. mot rådet och kommissionen (REG 1992, s. I-3061, punkterna 37 och 38; svensk specialutgåva, volym 12, s. I-55).

57 Svarandena och intervenienten har i huvudsak gjort gällande att sökandena i förevarande fall inte har presenterat några som helst bevis för att de, till följd av ikraftträdandet av den gemensamma organisationen av marknaden, har lidit skada eller för omfattningen av denna skada.

58 Avseende sökandenas argument att de på detta stadium endast yrkar fastställelse av huruvida gemenskapen har ett principiellt ansvar, har svarandena invänt att det inte är möjligt för förstainstansrätten att i mellandom ta ställning till denna fråga med mindre än att sökandena visar att de har rätt till ersättning. Det räcker inte med ett påstående om skada och ett hypotetiskt orsakssamband.

Förstainstansrättens bedömning

59 Enligt fast rättspraxis måste flera förutsättningar vara uppfyllda för att gemenskapen skall bli utomobligatoriskt skadeståndsansvarig till följd av en olaglig rättsakt. Det krävs således att det agerande som läggs gemenskapsinstitutionerna till last är rättsstridigt, att det verkligen föreligger en skada och att

det finns ett orsakssamband mellan agerandet och den åberopade skadan (se domstolens dom av den 17 maj 1990 i mål C-87/89, Sonito m.fl. mot kommissionen, REG 1990, s. I-1981, punkt 16, och förstainstansrättens dom av den 29 oktober 1998 i mål T-13/96, TEAM mot kommissionen, REG 1998, s. II-4073, punkt 68).

60 För det fall att det i gemenskapsrätten skulle finnas en princip om att gemenskapen ådrar sig skadeståndsansvar till följd av en laglig rättsakt, aktualiseras detta ansvar i vilket fall som helst endast om tre kumulativa villkor är uppfyllda. Det skall verkligen föreligga en skada, det skall finnas ett orsakssamband mellan skadan och den rättsakt som gemenskapsinstitutionerna kritiseras för och skadan skall vara av ovanlig och särskild karaktär (domstolens dom av den 15 juni 2000 i mål C-237/98 P, Dorsch Consult mot rådet och kommissionen, REG 2000, s. I-4549, punkterna 17–19).

61 Därmed skall förstainstansrätten inledningsvis ta ställning till villkoret om förekomst av skada. Därefter skall den ta ställning till villkoret om orsakssamband. Detta villkor är nära kopplat till det första villkoret.

62 Förstainstansrätten erinrar om att ett påstående om skada, i motsats till vad sökandena har gjort gällande, inte uppfyller de krav som ställs i rättspraxis för att gemenskapens skadeståndsansvar skall kunna fastställas i mellandom.

63 Artikel 215 i fördraget utgör visserligen inget hinder mot att väcka talan vid gemenskapsdomstol för att få fastställt gemenskapens ansvar för en omedelbart förestående skada som kan förutses med tillräcklig säkerhet, även om skadans storlek ännu inte kan fastställas exakt. Det kan nämligen vara nödvändigt att väcka talan vid domstol så snart orsaken till skadan är säker för att förhindra ännu större skada (domstolens dom av den 2 juni 1976 i de förenade målen

56/74—60/74, Kampffmeyer m.fl. mot kommissionen och rådet, REG 1976, s. 711, punkt 6; svensk specialutgåva, volym 3, s. 103). Icke desto mindre är den skadelidande tvungen att informera om omständigheter som gör det möjligt att på ett tillräckligt säkert sätt förutse skadans omfattning (förstainstansrättens dom av den 8 juni 2000 i de förenade målen T-79/96, T-260/97 och T-117/98, Camar och Tico mot kommissionen och rådet, REG 2000, s. II-2193, punkt 195).

64 Förevarande talan gäller emellertid inte omedelbart förestående eller framtida skada. Sökandena har i huvudsak begärt ersättning för förluster som uppstod före talans väckande. Därmed saknar ovannämnda rättspraxis relevans för förevarande mål.

65 I domen i det ovannämnda målet Mulder m.fl. mot rådet och kommissionen tog domstolen ställning (punkt 23 och följande punkter) till förekomsten av skada och orsakssambandet. Endast frågan om skadans omfattning lämnades därhän.

66 I domen i det ovannämnda målet Granaria mot rådet och kommissionen (punkt 5) betonade domstolen att en ansökan, i vilken sökanden har nöjt sig med att uppge att viss gemenskapsrättslig lagstiftning har lett till ekonomisk skada och förbehållit sig rätten att komma in med uppgifter om skadans omfattning vid ett senare tillfälle, i princip inte uppfyller de krav som ställs i rättegångsreglerna avseende angivande av föremålet för tvisten och åberopade grunder. Omständigheterna i det fallet var emellertid sådana att domstolen bedömde att det lämpade sig att i ett inledande skede av förfarandet ta ställning till frågan om den rättsliga grunden för gemenskapens skadeståndsansvar och att skjuta upp prövningen av frågorna om orsakssamband samt skadans art och omfattning till en eventuell senare fas i förhandlingen. I enlighet med detta slog domstolen fast att ansökan i målet, av processekonomiska hänsyn, "till nöds" kunde godkännas och tas upp till sakprövning (se punkterna 4—6 i domen). Förstainstansrätten erinrar om att avsaknaden av uppgifter om skadans storlek i detta fall berodde på att svarandeinstitutionerna inte hade preciserat storleken på de produktionsbidrag som sökanden ansåg sig ha rätt till (se generaladvokaten M. Capotortis förslag till avgörande i det ovannämnda målet, REG 1979, s. 1094, punkt 3).

67 I förevarande fall föreligger inga särskilda omständigheter eller hänsyn som motiverar avsteg från principen om att gemenskapens skadeståndsansvar endast aktualiseras när sökanden har lidit en faktisk och säker skada, i den mening som avses i relevant rättspraxis (se domstolens dom av den 27 januari 1982 i de förenade målen 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 och 5/81, Birra Wührer m.fl. mot rådet och kommissionen, REG 1982, s. 85, punkt 9, förstainstansrättens dom av den 16 januari 1996 i mål T-108/94, Candiotte mot rådet, REG 1996, s. II-87, punkt 54, av den 12 december 1996 i mål T-99/95, Stott mot kommissionen, REG 1996, s. II-2227, punkt 72, och av den 11 juli 1997 i mål T-267/94, Oleifici Italiani mot kommissionen, REG 1997, s. II-1239, punkt 74). Det ankommer på sökanden att inkomma med bevisning till gemenskapsdomstolen för att styrka förekomsten och omfattningen av denna skada (domstolens dom av den 21 maj 1976 i mål 26/74, Roquette Frères mot kommissionen, REG 1976, s. 677, punkterna 22–24, förstainstansrättens dom av den 9 januari 1996 i mål T-575/93, Koelman mot kommissionen, REG 1996, s. II-1, punkt 97, och av den 28 april 1998 i mål T-184/95, Dorsch Consult mot rådet och kommissionen, REG 1998, s. II-667, punkt 60).

68 I förevarande ansökan har sökandena i allmänna ordalag redogjort för uppsägningar, nedläggningar av företag och ekonomiska förluster som Atlantagruppen enligt sökandena har drabbats av. Ansökan innehåller över huvud taget ingen information om arten och omfattningen av de skador som sökandena själva säger sig ha lidit.

69 Med tanke på att talan har väckts av enskilda företag, och inte av Atlantagruppen, är det inte möjligt att mot bakgrund av dessa uppgifter fastställa att de enskilda sökandeföretagen har lidit skada.

70 Sökandenas hänvisning till redogörelsen för de faktiska omständigheterna i förstainstansrättens dom i målet Atlanta saknar relevans eftersom sökandena inte var parter i detta mål.

71 De bilagor som bifogats ansökan innehåller inte heller några uppgifter som kan ge stöd för sökandenas påståenden. I synnerhet saknas användbar information om

den import av bananer från tredje land som sökandena eventuellt företog före ikraftträdandet av förordning nr 404/93. Av uppgifterna om de kvantiteter som sökandena anmälde hos de behöriga nationella myndigheterna under referensperioden 1990–1992 (bilaga K2), kompletterade med uppgifter om anmälda kvantiteter under referensperioden 1989–1991 (vilka lämnades in av kommissionen vid förhandlingen), kan på sin höjd följande slutsatser dras:

— Hameico Stuttgart GmbH (tidigare A & B Fruchthandel GmbH) har uppgett att företaget år 1991 importerade 5 091 760 kilo bananer från tredje land och att ingen import av bananer från tredje land ägde rum åren 1989, 1990 och 1992.

— Amhof Frucht GmbH har uppgett att företaget år 1992 importerade 3 798 463 kilo bananer från tredje land och att ingen import av bananer från tredje land ägde rum åren 1989–1991.

— Hameico Dortmund GmbH (tidigare Dessau-Bremer Frucht GmbH) har uppgett att företaget år 1991 importerade 3 175 649 kilo bananer från tredje land och att ingen import av bananer från tredje land ägde rum åren 1989, 1990 och 1992.

— Hameico Fruchthandelsgesellschaft mbH har uppgett att företaget år 1991 importerade 4 901 724 kilo bananer från tredje land och att ingen import av bananer från tredje land ägde rum åren 1989, 1990 och 1992.

— Leipzig-Bremer Frucht GmbH har uppgett att företaget år 1991 importerade 11 903 757 kilo bananer från tredje land och att ingen import av bananer från tredje land ägde rum åren 1989, 1990 och 1992.

72 Samma sak gäller för de utgifter som sökandena säger sig ha haft för inköp av importlicenser från andra aktörer i kategori B. Inte heller här har sökandena bemödat sig om att lägga fram bevis för förekomsten av dessa transaktioner eller för omfattning och kostnader.

73 Det framgår inte heller tydligt av de handlingar som bifogats ansökan att sökandena skall anses utgöra aktörer i DDR.

74 Trots att gemenskapsdomstolen inte har till uppgift att ex officio fylla ut luckor i parternas bevisföring (domstolens beslut av den 13 december 2001 i mål C-263/01 P, Giulietti mot kommissionen, inte publicerad i rättsfallssamlingen, punkt 30), har förstainstansrätten, som en åtgärd för processledning, ställt ett antal skriftliga frågor till sökandena, i avsikt att ge dessa möjlighet att bevisa att den skada för vilken de begärde ersättning av gemenskapen verkligen förelåg, redogöra för omfattningen av denna skada samt visa att ett orsakssamband finns mellan skadan och de aktuella bestämmelserna.

75 Av sökandenas svar på förstainstansrättens frågor, tolkade mot bakgrund av de handlingar som bifogats ansökan, framgår följande:

— Inget av sökandeföretagen kan anses utgöra den ekonomiska efterträdaren till ett före detta statligt organ eller förstatligat företag vilket till följd av planekonomin i före detta DDR hade monopol på import av och mogningsprocesser avseende bananer, i den mening som avses i förstainstansrättens dom av den 28 september 1999 i mål T-612/97, Cordis mot kommissionen, REG 1999, s. II-2771, punkterna 6 och 37).

— Det första företaget bildades i Bremen (BRD) den 16 februari 1991 och registrerades i Bremens företagsregister den 12 mars 1991. Den 5 novem-

ber 1991 flyttades företagets säte till Dresden (före detta DDR). Företaget registrerades i Dresdens företagsregister den 17 augusti 1992 och började handla med bananer först år 1991.

— Det andra företaget bildades i Bremen (BRD) den 9 augusti 1991 och registrerades i Bremens företagsregister den 3 september 1991. Den 25 september 1991 flyttades företagets säte till Gotha (före detta DDR). Företaget registrerades i Gothas företagsregister den 17 december 1991 och började handla med bananer först i december år 1991.

— Det tredje företaget bildades i Dessau (före detta DDR) den 14 juni 1990 och registrerades i Dessaus företagsregister den 29 juni 1990. Företagets aktieägare fattade den 19 september 1994 beslut om att företagets säte skulle flyttas till Bremen (BRD). Den 20 december 1995 fattade aktieägarna beslut om ytterligare en flytt, denna gång till Dortmund (BRD). Företaget registrerades i Dortmunds företagsregister den 3 juni 1996. Företaget ägnar sig sedan bildandet, det vill säga sedan tiden före Tysklands enande, åt verksamhet som ger rätt till referenskvantiteter.

— Det fjärde företaget bildades i Bremen (BRD) den 15 juni 1990 och registrerades i Bremens företagsregister den 10 juli 1990. Företagets säte flyttades till Rostock (före detta DDR) den 20 december 1990. Företaget registrerades i Rostocks företagsregister den 29 oktober 1991. Företaget handlar med bananer i Rostock sedan bildandet, det vill säga sedan tiden före Tysklands enande. Verksamheten drevs tillsammans med det statliga företaget OGS i Rostockdistriktet, men år 1990 lämnade detta företag samarbetet varmed sökandeföretaget fortsättningsvis ensamt kom att bedriva handeln med bananer.

— Det femte företaget, vilket har sitt säte i Leipzig (före detta DDR), bildades den 21 juni 1990. Företaget skrevs in i Leipzigs företagsregister den 13 september 1990.

76 Förstainstansrättens uppmaning till sökandena att närmare redogöra för, med stöd av relevanta handlingar, den konkreta ekonomiska verksamhet som bedrevs under perioden mellan den 1 januari 1989 och den 2 oktober 1990 (verksamhet som enligt sökandena skulle ha gett dem rätt till referenskvantiteter enligt förordning nr 404/93 och förordning nr 1442/93 om företagen under nämnda period hade haft säte i gemenskapen) har endast föranlett följande kommentarer:

— Denna information saknar relevans för det första och det andra sökandeföretaget eftersom dessa blev juridiska personer först efter Tysklands enande.

— De tre sista sökandeföretagen var verksamma som fruktgrossister och ägnade sig åt mogningsprocesser avseende bananer på olika orter i före detta DDR. Om företagen hade haft sina respektive säten i gemenskapen före den 3 oktober 1990 skulle de sannolikt ha kunnat göra gällande referenskvantiteter för år 1990.

77 Förstainstansrätten drar följande slutsatser vad gäller villkoren avseende bevisning om skadan och om orsakssambandet:

— Det första och det andra sökandeföretaget bildades efter Tysklands enande och kan därmed inte under några omständigheter anses utgöra aktörer som handlar med bananer från tredje land etablerade i DDR före Tysklands enande.

— Övriga sökandeföretag har uppgett att de före Tysklands enande utövade verksamhet vilken gav dem rätt till referenskvantiteter. De har emellertid inte inkommit med någon som helst bevisning till stöd för dessa uppgifter, trots att förstainstansrätten uttryckligen uppmanat dem att göra detta.

— Sökandeföretagen har, trots uttryckliga skriftliga och muntliga uppmaningar från förstainstansrätten, inte redogjort närmare för förekomsten, arten och omfattningen av den skada som ikraftträdandet av den gemensamma organisationen av marknaden orsakade de enskilda företagen till följd av att de hade säte i DDR.

78 Av detta följer att sökandena inte har visat att de, i egenskap av aktörer i DDR, har lidit någon som helst skada till följd av inrättandet av den gemensamma organisationen av marknaden.

79 Talan skall därmed ogillas. Det är inte nödvändigt att förstainstansrätten tar ställning till de övriga villkor som skall föreligga för att gemenskapens skadeståndsansvar skall aktualiseras till följd av en olaglig eller, för det fall detta är möjligt, en laglig rättsakt.

Rättegångskostnader

80 Enligt artikel 87.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Rådet och kommissionen har yrkat att sökandena skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom sökandena har tappat målet, skall rådets och kommissionens yrkande bifallas. Konungariket Spanien skall emellertid i enlighet med artikel 87.4 i rättegångsreglerna bära sin rättegångskostnad, eftersom medlemsstater som har intervenerat i ett mål skall bära sina rättegångskostnader.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (första avdelningen)

följande dom:

1) **Talan ogillas.**

2) **Sökandena skall bära sina rättegångskostnader samt ersätta rådets och kommissionens rättegångskostnader. Konungariket Spanien skall bära sin rättegångskostnad.**

Vesterdorf Forwood Legal

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 2 juli 2003.

H. Jung

Justitiesekreterare

B. Vesterdorf

Ordförande